

UCCIMAR

Велимир Петров

С фър-фър до Търлата¹

---

1. Търла – русенци наричат Великденския панаир. Също – заградено място, всред пущинак, за добитък. Русенци свързват това, с нива, оставена да си почине година, две – удобна за Панаира – Търлата...

Като ей-тооолкова мъничък много обичах да правя фър-фър. Има ли детенце – да не обича!

Великден! – Хайде, на Търлата!

Всичко е Търла! Ношем – сънищата ми; нетърпеливото утро и мрънкането през деня – хайде, бе, да тръгваме вече... На Търлата!

Всичко е Търла! Всички Отиват на Търлата! Открити автобуси с големи надписи: За Търлата! Атракцията на годината! Празнични дрехи; въздухът прелива от кресливи, напевни аромати... топли пуканкиие, шербет ледениии, печени чирозиие, памук захарниии, захаросаниии ябълкиие нъа клиечкъааа..., и нещо пушливо-сладниково – какво ли ще е то (!?) и киселият дим – от гърмящите бомбички.

Търлата е по-шарена от всички великденски яйца. Дъхът ти секва, в гърдите бумтят моторните люлки. Зурни и кларнети, чинели и барабани, тропети и тъпани, кастанети и дайрета – няколко цигански музики, ще кажеш, сякаш са се хванали за гушите – на живот и смърт.

Аз ли съм това? От снимката намига хубавичък, много бял и рус господинчо, с поплинена ризка, със седефени копченца и жабо – къдраво и – голяма помпона, вместо вратовръзка. Къси, черни гащички от копринено кадифе, с кръстосани отпред и отзад презрамки; с по две големи, релефни кокалени копченца на крачолките. Особени – с елипсо-видни дупки за зашиване, по-големи от самите копченца. В спомена ми има ухаещ люляков храст; аз – разкрячен, с къси бели чорапки и тумбести пантофки (с винаги ожулени бомбета), лявата ръка на кръста, а с дясната – изпод дясното крачолче – препискавам гореспоменатия люляков храст, докато съсредоточено изучавам необичайния релеф на кокалени-те копченца.

Какъв Татко имам само! Много висок и с мека, филцова шапка; английски сив костюм; колосани, твърди маншети и яка; тъмна вратовръзка; жилетка с ланец; лачени пантофи с велурени гамаша – а те: с безброй секретни лъскави копченца, които обичам да си цъкам въщи. В лявата ръка носи (за всеки случай) чанта със закуска и вода за мене, а през лакътя – пардесю. Сериозен Банков чиновник!

Мама – доста по-нисичка, мека и пълничка; с пролетно костюмче от две части; къдрава бяла блузка; с още по-къдрани яка и маншети. Все се оглежда – дали и е прав ръбът на чорапите; и дали е на ръката и златното часовниче – представително, никога верно – и с хлабава закопчалка – често го губеше, за щастие – все въщи. В дясната ръка – букет; с пелерина на лакътя.

Колко Ги Обичааам! Колко се Обичаеее!

По средата – аз и просещ: „Хайде, фър-фър!“

Увисвам на ръцете им, залюляват ме и аз: фър-фър; докато правя две-три крачки във въздуха... и – пак! Досаден, до пълно изнемогване на Мама. Футболното игрище „Юнак“ е с двуметрова, варосана дъсчена тараба. Голямо катерене пада – да видим нещо гратис. Обувките ни – все с ожулени носове; а и дупетата. Оттогава ми се е прекръшил меракът за мачове – така и не станах кибик. Зад игрището, във владенията на Владиковата бахча, е Търлата! Тази година.

Къде да спреш по-напред!

На Търла – като на Панаир!

Всеки е ходил на Панаир; всеки е виждал теле или агне с две глави; всеки е гледал желязната Сфера с мотоциклетистите; или Бъчвата. Нищо, че не са Братя Соколови и мотоциклетите не са Цюндап. Който е със силни нерви е гледал и изродчетата в буркани; и човекът без ръце – рисува и пише с крака. То – хора, дето имат ръце, пак с краката си рисуват и пишат! Всеки е ял Захарен памук; возил се е на Кончетата или на Звездата; треперил е на синджирите на Моторните люлки и е ритал столчетата на предните. Всеки е виждал Жената – змия; всеки е гърмял на стрелбищата за цигара Фемина с мукавян мундшук; гледал Пехливан или Гълтачи на саби.

Не всеки е виждал Стефан Цончев-Змияра! Той е само Русенско явление! Дълги години бай Стефан Цончев, с благоволенieto на съответните градски власти, демонстрираше дарбите на питомците си, пред Паметника на Свободата в Голямата градина. Колоритна личност! Водеше полумизерно съществуване, хранеше голям брой екзотични животни и огромен орел, лисици, бухали, безчет змии, гущери – какви ли не. Помага му с отпадъчна храна.

Беше дребен, жилав, с кристално-зелените очи на хипнотизатор. Не поглеждаше хората в очите (Да не стане някоя беля!). Говореше се, че хипнотизирал едната си дъщеря (имаше и снимката – с увита огромна боа – в лист от списание, затиснато с камъчета на земята) и не можал да я разхипнотизира.

Не съм се сещал (Не ми беше удобно!) да питам за това другата му дъщеря – книгоvezка в Печатницата, по време на дългите ни разговори, за какво ли не, през още по-дългите ми будувания, при печатането на разните полиграфии, с които припечелвах като художник на свободна практика.

Шарена шатра и бай Стефан Цончев, в дрехи на индуски факир (какъвто е бил на младини в Индия, да изучава занаята – Змиеукротител),

поглъща дамския смок Марийка (осемдесет сантиметра) – през оперираната си за целта глътка, за любопитен ужас на хората. Вижда се как Марийка се движи, като голяма подутина, зад опънатата като дайре суха кожа. Вече в стомаха, се свива на кълбо и смешно издува като коремче. Бай Стефан не спира да коментира, прошарил речта си с научни термини. Замаяните зяпачи преглъщат, сякаш Марийка лази в техните гърла и не вярват на очите си... Хеле, изпълзява обратно; главата и с бързо мяркащото се раздвоено езиче провисва от беззъбата уста на факира. Нежно я доиздърпва и обявява:

– Ако има стари ерген или мома, и искат да се задомят още до зимъс, да не се плашат, да погалят с цяла шепа Марийка – от главата до опашката, до три пъти и кажат всеки път: Ох, на дядааа! или Ох, на бабааа! Не се страхувай, народе! Хайде на талисмана! Бий ръце, Народе! (Ръкопляскайте!)

Винаги се намираха самотни душици.

Така и не мога да разбера колегата Димитър Димитров – Мики, известен столичен графичен дизайнер. Срамува се, че Стефан Цончев му е чичо. А толкова много си приличат – и тия хипнотизаторски очи! Аз бих се гордял!

Пред очите ми е бай Цончев – все се намираше някой неверник да изтърси, че змиите с които манипулираше в програмата си, са без зъби. Показваше зъбите. Тълпата – оградил в кръг факира – се люшваше назад, докато усойницата или пепелянката си вадеше и прибираше раздвоеното езиче като игла на шевна машина; люшваше се назад и се разпръскваше и като тръгнеше с паничката за парсата.

Пред очите ми е бай Стефан и като го ухапеше раздражена от публиката змия – често се случваше. Приканваше хората да се разотидат; прибираше торбичките в раницата, разните сандъчета; и присядаше на стъпалото на паметника. Глътваше някакви капки, той си знаеше. Виждаше се как отпада, страда, свиваше се на кълбо като змия. Не след дълго, около час – бавно си отиваше.

Бийте ръце, за бай Стефан Цончев!

Първо ще поднесем цветя на Паметника. До там са Алеите, сенчести от екзотични паркови дървета; криещи Метериза – крепостния ров, от столетие запълван със строителни боклуци.

На ъгъла на Техническото училище, след две години, щеше да падне голяма, като шопар, авиобомба – без възпламенител; и пак изкопала внушителна яма, стояла още ред години. Слава Богу, пазили са ни!

В Алеите нагъсто са разпрегнали каруци с чергила; опънали шатри,

С фър-фър до ТърлатаТърла – русенци наричат Великденския панаир.

съоръжения за кебапи, дрънкулки и прочие панаирджилъци. В ниското на метериза – цигани около огньовете, с триножници и баки, пукат пуканки. Голяма кесия, посолена – десет железни лева; малка – пет железни лева. Дрънчила, свирки, пискуни – врява! Търла!

Пчели, мухи; моторните люлки отгатък алеите трещят; зурни, глиненни окарини, свирещи пишови и стомнички. Пролетен прахоляк пудри нежно всичко и всички. Кокошки се препъват о тежките погледи на многодетни циганки; псета – оживени: нещо става! Или ще става!

Де с фър-фър, де без – ето го Царев камък! След години прочетох някъде, че се казвал Махмудовата колона и какъв му е произходът:

През 1836 година Султан Махмуд Втори посетил Русчук – при една обиколка на военните съоръжения по дунавските селища. Посрещнали го пишно: построени: турският аскер, градските първенци и пъстрото многонационално население – съответно с церемониалните шарени при такива случаи. Султанът огледал и в знак на доволство си хвърлил пушката на земята. Там, където паднала, този жест определил мястото на паметника. Това е мраморен цилиндър, като двуметрова папироса, издълбана с арабски писмена, на подходящ орнаментиран куб – пиедестал; всичко – около три метра. Твърдостта на материала го е пощадил във времето. Станал символ на Султанщината и място за Паради и Екзекуции.

– На това място – каза Мама, докато закрепваше цветята на една изпъкналост – щяла да се скъса Нишката на Нашия Род. Майка ми, баба ти Тучка (почина три години преди да се родиш), вече голяма и ученичка, е водена тука, да я колят. Навързани като добитък: мъже, жени и деца – наказателна мярка за нещо си. Имало още само пет човека до Баба ми, когато пристигнал... на запенен кон, прашен, с голяма чалма и ферман от Султана за помилване, вестоносец... Да помним!

Питах моя приятел от музея – Стоян Йорданов, но той е археолог. Допуска, че става дума за около Освобождението, когато населението е помагало на руското разузнаване – за численост и място на турския аскер.

На снимката – от последните дни на Баба ми – 1936 година, ме гледа Тя – подпряна на лакет, наполовина под юргана, мумифицирана и остригана, около осемдесетгодишна... или пет долу – или горе...

Колко близко е пустото му робство! А искаме да се мерим със свободните народи!

Колко са ми близки тия места!

Пет години в Техническото училище! Нашите бригади засипаха Метериза и оформиха Младежкия парк. По тия алеи бягахме с хронометър за оценки по физкултура; бягахме и без хронометър – от неудобните часове. По тия алеи задирахме прочутите хубавици от Братя Миладинови. Още по-рано, като малчугани, с двойна стълба и ортак, брахме липов цвят – да подпомогнем, някак си, оскъдния домашен бюджет. По тия алеи отивах в поредното си ателие...

Колко чирози сме изяли в бирарията на Дунавски кът: като дете – с родители и с лимонада (и с великодушно предоставена родителска бирена пяна); като ерген – с колеги и нещо по-силно; пак с колегите, вече семейни и с децата – за тях с лимонада! С други колеги – от побратимени чуждоземни градове, в името на държавни интереси, но за наша сметка!

Колко Великдена и колко Търли минаха-отминаха! Де ги усетихме, де не!

Великден! Пак има нещо като Търла, но не съвсем – около първи май! Официално не е Търла, а – всенародно веселие, по случай Деня на международната трудова солидарност! Къде ти, по-Великден от тази солидарност! Има мероприятия! Има и детски, ученически маршировки и прочие. Има и обгазвания от румънската Долина на голямата химия, под патронажа на Елена Чаушеско. Навсякъде лази жълта, гъста и лютив мъгла. Началството кашля, но се прави, че няма никаква мъгла – международна солидарност! По простирите с пране – чорапогашите от полимерни тъкани се разпадат като захарен памук на пролетен дъждец, като прозрачните пропагандни и втръснали лозунгаджийски локуми. Никой не вярваше, че Нещо може да се промени – нали отдавна ни бяха изтъргували в Ялта, Техеран и къде ли не...

* * *

Колко фър-фър правихме като деца...
Колко фър-фър правихме с нашите деца...
Колко фър-фър правихме и с внуците...
Дали, с правнуците... ако ги... ако ни... има!

декември 2000

КРАЙ

© 2000 Велимир Петров

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11604>]